ՔՍԱՆԵՒՈՒԹԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ ԹԻՒ—2413 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ—29—ՕԳՈՍՏՈՍ—Ն. Տ.—10—ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ—1879

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 2 Լիրա
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 Մէճ.
» » Գաւառաց » 1 Լիրա
Օտար երկիրներու » 50 Ֆր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ:
Իւրաքանչիւր թիւ 40 փարա արժ:

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրոց ճամբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է:

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագրին—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Ղալաթիա Սանտըքճըլար Ճատտէսի թիւ 198, Նորո խան, Մասիսի գրասենեակը:

Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր:

Զ[illegible] նամակ[illegible] յղուած, ետ չեն [illegible]:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 29 ՕԳՈՍՏՈՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Քէապիլէն եկած եղերական լուրը լորտ Պիքօնսֆիլտի աշխարհավարութեան նոր հարուած մը կուտայ: Ընդդիմադիր կուսակցութիւնը խըստիւ կը քննադատէր Աֆղանստանայ և Զուլուստանայ պատերազմներն իբր անօգուտ, և Հնդկաստանի նախկին փոխարքայներէն մին, որ Կլատսթօնի նախարարութեան ժամանակ պաշտօն վարած էր, բազմաթիւ նամակներ հրատարակած էր՝ պարսաւելով Հնդկաստանի ներկայ փոխարքային աշխարհակալութեան և միջամտութեան ընթացքն, որ Անգղիոյ ընդունայն ծախուց և արիւնհեղութեան պատճառ պիտի տար: Ընդդիմադիր կուսակցութեան պետական մարդիկը կըսէին թէ Անգղիա արդէն ընդարձակ երկիրներ ունի, պէտք է որ զանոնք պահելու, լաւ կառավարելու և իւր եկամուտը կանոնաւորելու հոգ տանի՝ քան թէ իւր գործողութեան շրջանն ընդարձակէ, որ աւելի տկարութեան՝ քան թէ զօրութեան պատճառ մ՚է: Լորտ Պիքօնսֆիլտ կը պատասխանէր թէ Հնդկաստան "ուսումնական կամ աշխարհագրական սահմանի" մը պէտք ունի, որպէս զի արտաքին յարձակումներէ կատարելապէս ապահովի: Աշխարհագրական սահման ըսելով պէտք է հասկնալ այն քանի մը կիրճերը՝ զորս Անգղիա գրաւեց՝ Աֆղանըստանայ Եագուպ խանին հետ դաշնադրութիւն կնքելէ ետև: Անգղիացիք կը յայտարարէին թէ Ռուսիա կեդրոնական Ասիոյ մէջ շարունակ կը յառաջանայ. ուստի պէտք է որ Անգղիա ալ ամուր սահմաններ բռնելով Հնդկաստանը պաշտպանէ անոր դէմ: Այս աշխարհավարութեան հետևելով, երբ Ռուսական դեսպաններ զրկուեցան Շիր Ալի խանին, Անգղիա ալ դեսպան կը զրկէր զինուորական ուղեկցութեամբ, և իւր դեսպանը չ՚ընդունուելուն և թշնամանօք ետ դարձուելուն համար պատերազմ հրատարակեց: Պատերազմը համեմատաբար դիւրութեամբ վերջացաւ, և լորտ Պիքօնսֆիլտ դեռ քանի մ՚օր առաջ Թագուհւոյն ճառին մէջ զայս ծանուցանելով, իւր վիպասանական աշխարհավարութիւնը քննադատողներուն իւր դափնիները կը ցուցնէր: Բայց Անգղիական դեսպանին և իւր ընկերակցաց ապստամբ Աֆղաններուն կողմէն սպաննուիլը, զինուորական նոր արշաւանք մ՚և նոր զոհողութիւններ կը պահանջէ, և ընդդիմադիր կուսակցութիւնն իրաւունք կ՚ստանայ լորտ Պիքօնսֆիլտի աշխարհավարութիւնն ամբաստանելու: Հարկաւ Անգղիոյ պատիւը կը պահանջէ հիմայ որ ապստամբ Աֆղանները պատժէ, և այս հարկին վըրայ ընդդիմադիր մասն ևս համամիտ պիտի լինի: Բայց ինչո՞ւ համար միջամտել Աֆղանստանայ գործոց և առիթ տալ նոր արիւնհեղութեանց: Լորտ Պիքօնսֆիլտ այս փաստը կրնայ յայտնել թէ Ռուսիա շարունակ Հնդկաստանի մօտենալու վրայ է, թէ այն կողմերն իրեն հպատակներ և ձայնակիցներ կը շահի, և եթէ Անգղիա զգուշութեան և փոխարինութեան միջոցներ ձեռք չառնու, Ռուսք կրնան կեդրոնական Ասիոյ գունդերով օր մը Հնդկաստան իջնել և Անգղիական տիրապետութեան վերջ տալ: Ասոր համար Անգղիա ալ կը պարտաւորի յառաջ խաղալ և կեդրոնական Ասիոյ մէկ մասին տիրել, որպէս զի Ռուսիոյ դաշնակիցները նուաճէ: Այս տիրապետութեան համար դուցէ այսուհետև Անգղիա պարտաւորի նոյն իսկ Քէապիլի մէջ զօրք պահել, 1841-42ին Անգղիացիք Աֆղանըստանայ տիրելով Քէապիլը գրաւած էին. բայց յանկարծ սարսափելի ապստամբութիւն մը ծագելով քըսան և հինգ հազարի չափ Անգղիական զօրք սրոյ ճարակ եղան: Արդեօք այս անգամի գրաւումը տակաւին նոր և յանկարծական դէպքեր չվերապահե՞ր, խիստ հաւանական է այս: Առ այժմ յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ Լորտ Պիքօնսֆիլտի աշխարհավարութեան դէմ քննադատութեան նոր առիթ մը կաւելնայ և իւր դիրքը կը տկարանայ. բայց այս վիճակին մէջ իւր նախարարական ժառանգութիւնը փառաւորութեան արժանի չէ, և խորհրդարանը պիտի թողու հարկաւ որ լորտ Պիքօնսֆիլտ իւր ձեռնարկութիւններն 'ի գլուխ հանէ: Անգղիա կրնայ նոր զոհողութիւններով վերջնական յաջողութիւնը շահիլ. այսու ամենայնիւ կարելի է հարցնել թէ արդեօք ձեռք բերուած արդիւնքը զոհողութեանց պիտի պատասխանէ՞: Միւս կողմէ Ռուսիա դէպ 'ի Մէրվ կը քալէ և այս երկու մեծ տէրութեանց Ասիական սահմաններն իրարու կը մօտենան: Լորտ Պիքօնսֆիլտ ըսած էր թէ Ասիա բաւական ընդարձակ է Ռուսիոյ և Անգղիոյ համար. սակայն՝ այս յայտարարութեան հակառակ՝ երկու կողմն իրարու դէմ սաստիկ նախանձու ընթացք մը բռնած են: Եագուպ խանին՝ Ռուսիոյ կողմէ իրեն շնորհաւորութեան դեսպան զրկուելու՛ մասին առ Քօֆման զօրավարն յղած նամակն, որով կը ծանուցանէր թէ ուրիշ տէրութիւնք իրեն հետ յարաբերութիւն հաստատելու համար պէտք է Հնդկաստանի փոխարքային հետ բանակցին, Ռուսաց զգացումը վիրաւորած էր, որք Աֆղանստանայ երկրին Անգղիոյ հըպատակութեան ներքև մտնելը դաշնադրութեանց դէմ կը համարէին: Հիմա Անգղիական դեսպանին և իւր մարդոց սպանութիւնը պատճառ պիտի տայ ըսելու թէ Ռուսական դրդում մը կայ, և այս կարծիքն հարկաւ երկու տէրութեանց յարաբերութիւններուն վրայ ալ ազդեցութիւն պիտի ունենայ:

⁂

Վերջին թղթաբերով առնուած Անգղիական լրագրերէն՝ միայն Տէյլի Նիուզ՝ Թիւրքաստանայ Ռուսական բանակին հետ գտնուող իւր թըղթակցէն առնլով Լազարեֆ զօրավարին մահը կը ծանուցանէ. բայց յայտնի է որ հեռագիրք ալ սոյն ցաւալի լուրն հաստատած են Բեդրպուրկի մէջ հրատարակուող պաշտօնական ծանուցմանց յենլով: Տարակոյս չկայ թէ յառաջիկայ թղթատարն աւելի ճիշդ և մանրամասն տեղեկութիւններ պիտի բերէ մեզ: Առ այժմ հրատարակեալ տեղեկութիւններէն կըհասկցուի թէ այդ Հայազգի նշանաւոր զօրավարն, որ ամեն Հայու լաւ ծանօթ է արդէն, Թանչքէ (գանկը խալ) բըռնուելով, քիչ մը ժամանակ ծանր հիւանդութիւն քաշելէ ետև Թիւրքըստանայ Զաթ ըսուած տեղը մեռեր է: Թէքքէի Թիւրքմէններուն դէմ քալող Ռուսական բանակն, որուն ընդհանուր հրամանատարն էր Լազարեֆ զօրավարը, մեծ դժուարութեանց հանդիպած էր, մանաւանդ վերջերս Այնպիսի անապատներէ կանցնէր, ուր արևուն ջերմութիւնն և ջրոյ նըւազութիւնն և երբեմն չգոյութիւնը խիստ կընեղէին բանակը: Փոխադրութիւնք մեծ դժուարութեանց կըհանդիպէին, որովհետև Թիւրքմէնք ամեն ջանք 'ի գործ դնէին Ռուսաց ուղտերն սպաննելու կամ գողնալու, և յայտնի է որ անապատներու մէջ փոխադրութիւնք միայն ուղտերու միջոցաւ կը լինին: Օդը խիստ ապականեալ էր, և բանակին մէջ այլ և այլ տեսակ տենդեր, թիֆիւս, թանչք և ուրիշ հիւանդութիւնք անպակաս էին, և կըսուի թէ Թիւրքմէնաց դէմ քալող Ռուսական զօրաց 100էն 25ը սոյն հիւանդութիւններէն բռնուած կամ մեռած են արդէն: Ահա այս պարագայից մէջ մեռած է Լազարեֆ զօրավարը:

Հանգուցեալ զօրավարին մարմինը խումբ մը զօրաց ընկերակցութեամբ Պաքու տարուած է, ուստից Տփխիս և անկից ալ Ռուսիոյ ներսերը պիտի զրկուի:

Լազարեֆ զօրավարն հազիւ 50 տարեկան էր: Անձնական քաջութիւնն և ռազմագիտական տաղանդը մեծ էին, և հսկայական հասակը զինքն 'ի բնէ պատերազմական մարդ մը լինելու սահմանած կըթուէր: Լազարեֆ զօրավարը, միւս Հայազգի զօրավարաց պէս, մեծ դեր խաղացած է Կովկասիոյ և Հայաստանի պատերազմաց միջոցին, և Ալաճա տաղի ճակատամարտը պատմութեանց մէջ Լազարեֆի անուան հետ կապուած պիտի մնայ: Այս զօրավարն իւր ֆիզիքական հանգամանօք մեծ յարմարութիւն ունէր Ասիոյ կէս վայրենի ժողովուրդները նուաճելու կամ անոնց վրայ իշխելու. անոնց բարուց և լեզուներուն ալ հմուտ էր: Կըսուի թէ Քիւրդերն ու Թիւրքմէնները Լազարեֆին պարզապէս դէմքէն անգամ կը վախնային, և հետևաբար Հանգուցեալ զօրավարը մեծ ազդեցութիւն ունէր անոնց վրայ: Այս նըկատողութեամբ էր որ Ռուսական կառավարութիւնը զայն Թիւրքըստանայ բանակին ընդհանուր հրամանատար կարգած էր, պաշտօն մը, որ բնականաբար ամեն զօրավարի գործը չէր: Ըստ որի Ռուսական լըրագիրք մեծ ցաւ կը յայտնեն անոր մահուան վրայ:

Տէյլի Նիւզ լրագիրը խմբագրական յօդուածի մը մէջ, յորում Լազարեֆի մահուանը վրայ կը խօսի, կըսէ թէ այս դէպքը ծանր հարուած մը պիտի լինի Թիւրքըստանայ մէջ Ռուսիոյ կառավարութեան ձեռնարկին: Այն պատճառներն, որք Լազարեֆի մահն յառաջ բերած են, Թիւրքմէնաց և Մէրվի վրայ քալող Ռուսական բանակին վերջնական յաջողութիւնը խիստ կասկածելի կընեն:

Հայազգի Տէր Ղուկասոֆ զօրավարը Լազարեֆին յաջորդ անուանած է: Տէր Ղուկասոֆ ևս կարող զօրավար մ՚է: Վերջին պատերազմին ժամանակ Պայազիտի կողմն իւր փոքր բանակաւը մինչև վերջն յաջողութեամբ դիմադրած էր Իսմայիլ փաշայի բազմագունդ բանակին:

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիէննա 9 սեպտ.

Աւստրօ—Հունգարիոյ պատերազմական նախարարութեան ուղղեալ հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ Նովի—Պազարի Օսմանեան իշխանութիւնք գաւառին խառն գրաւման վերաբերեալ պայմանագրին գործադրութեանն համար անկեղծապէս և բարեկամաբար կօժանդակեն Աւստրիացւոց: Ժողովուրդն հանդարտ կենալու կը յորդորեն և պէտք եղած տեղերն Օսմանեան և Աւստրիական դրօշներն 'ի միասին կը պարզեն: Օսմանեան բազմաթիւ զօրախմբեր կընկերանան Նովի—Պազարի գաւառը մտնող Աւստրիական զօրաց:

Պոսնա—Սէրայի հրդեհին նկատմամբ քննութիւն ընելու պաշտօն ունեցող յանձնախումբն հրդեհէն վնասուած անձանց և նիւթական կորստից քանակութիւնը մեծապէս նուազեցուցած է իւր տեղեկագրին մէջ:

Վիէննա, 9 սեպտ.

Պաշտօնական հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ Աւստրիական զօրքը կը շարունակէ Նովի-Պազարի գաւառը մանել առանց դիմադրութեան հանդիպելու :

Բէշթա, 9 սեպտ.

Բէշթէր Լօյտ նախարարական լրագրին Ֆիլիպէէն առած մէկ հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ Արեւելեան Ռումէլիի ընդհանուր կառավարիչ Ալէքօ փաշան յայտարարեր է թէ հրաժարական պիտի տայ:

Լօնտրա 9 սեպտ.

Անգլիական լրագիրք Աֆղանստանայ մէջ ծագած վիճակին ծանրութիւնը կը հաստատեն և Քեապիլի կոտորածին նկատմամբ տարբեր կարծիք կը յայտնեն :

Ելմտական նախարար Սըր Սթաֆօրթ Նօրթքօթ երէկ իրիկուն ըրած մէկ բանախօսութեանը մէջ յայտարարեց թէ Անգլիական կառավարութեան ստացած տեղեկութեանց նայելով, ինք՝ Էմիր Եագուպ խանն այս ցաւալի դէպքին մէջ ամեն մեղսակցութենէ ազատ կընայ նկատել :

Վիէննա 9 սեպտ.

Գերմանադիտական տիմբոց ոմանց մէջ մեծ զարմացմամբ լսուեցաւ թէ Անտրաշի կոմսին յաջորդ Պ. Տը Հայմէրլէի քաղաքագիտական ծրագրին համաձայն կանաւար այս պիտի լինի թէ Աւստրիոյ, Գերմանիոյ և Ռուսիոյ միջև կեցած բարեկամական յարաբերութիւնները պահել ջանալով հանդերձ, աւելի կարուկ ընթացք մը պէտք է բռնէ համասլավեան ծաւալման և շարժմանց դէմ, որք Արեւելից մէջ Ռուսական աշխարհակալութեան գործողութեան միջոց կը լինին :

Լօնտրա 8 սեպտ.

Ասիոյ կողմէն Թուրքօ—Ռուսական նոր սահմանագլուխը գծելու պաշտօն ունեցող յանձնախմբին վերստին իւր աշխատութեանց ձեռք զարնելուն առթիւ՝ Անգլիական կառավարութիւնը յիշեցուց Բեդրոպուրկի կառավարութեան թէ, Պէրլինի վեհաժողովն յիշեալ սահմանագլխին ուղղութեան մէջ երկրագրական հարկերէն զատ՝ բարուք վարչութեան և հասարակաց բարեկարգութեան նկատողութիւնն ալ ի հաշիւ առնուլ յանձնարարած էր :

Յօգուտ Թուրքիոյ, Անգլիական կառավարութիւնը պնդեց, որպէս զի Ռուսիոյ ընտրած երկրական քարտէսներուն տեղ ուրիշ քարտէսներ գործածուին : Ռուսիա հաւանութիւն տուաւ :

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Լօնտրա 8 սեպտ.

Մօրնինկ Բօսթ լրագիրը Պէրլինէն առած մէկ հեռագրին համեմատ կըսէ թէ Ռուսիոյ դեսպան Պ. տ'Ուպրիլ՝ Պիսմարք իշխանին և Կօրչաքօֆ իշխանին միջև տեսակցութեան մը համար բանակցելու պաշտօն ստացած է :

Հնդկաստանէն հետևեալ հեռագիրը քաղուած Տէյլի Թէլէկրաֆ լրագրին.

Խուժանն և ապստամբեալ զօրքը Քեապիլ քաղաքն աւար առին : Կը վախցուի որ Էմիրն ալ ապստամբաց կողմն անցած է : Բազում դժուարութիւնք կը յառաջադրեն Անգլիական զօրաց յառաջխաղացումը :»

Փարիզ 9 սեպտ.

Սօլէյլ լրագիրը Կօրչաքօֆ իշխանին հետ իւր Բեղրօպուրկի թղթակցին ունեցած մէկ խօսակցութիւնը կը հրատարակէ, յորում իշխանն ըսեր է թէ :

«Պիսմարք իշխանն իւր թշնամութեամբը կըսպառնայ զիս անշուշտ սա պատճառաւ որ ես միշտ այն կարծիքն յայտնած եմ թէ Գաղղիա զօրաւոր պէտք է լինի, ոչ միայն նոյն իսկ իւր պաշտպանութեան համար, այլ նաև յօգուտ Եւրոպական հաւասարակշռութեան :»

Պէրլին 9 սեպտ.

Նօրտ Տոյչէ Ալկէմայնէ Ցայթունկ լրագիրը կը հաստատէ թէ Ռուսական մամուլը վերստին Գերմանիան հարուածել սկսած կը թուի :

Հռոմ 9 սեպտ.

Պ. Թօրնիէլլի Պէլկրատի՝ և Պ. Քիւրթօվսքի Աթէնքի Իտալական դեսպան անուանեցան :

Լօնտրա 9 սեպտ.

Օսմ. Քօնս.		11 1/8
Փոխ.	1865	11
»	1869	13
»	1871	54 1/2
»	1872	21 1/2
»	1873	12 1/8
»	Եգիպտ.	71 3/8
Անգլ. Քօնս.		97 5/8

Փարիզ 9 սեպտ.

Օսմ. Քօնս.		11,37 1/2
Գաղղ. Քօնս. 3 0/0		84,05
» » »	Նոր	85,97 1/2
» » 5 0/0		117,75

Փարիզ (Փոքր Պօրսա) 9 սեպտ.

Օսմ. Քօնս.	11,70

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թուրքօ—Հելլենական յանձնախումբն այսօր իւր չորրորդ նիստը կընէ Բարձր. Սաֆվէթ փաշայի ապարանքն 'ի Գանլըճա :

Մայրաքաղաքիս Անգլիական դեսպան Սըր Հէնրի Լէյըրտ Սուրիա երթալու համար վաղը պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս :

Անցեալ օր Վագըթէն առնլով ծանուցինք թէ Շէյխ Ապտ—Ուլլահ անուն Քիւրտ պէյը Մուսուլի կողմն ապստամբութիւն հանած է քանի մը հազար Քիւրտերու հետ : Նոյն լրագրին այս աւուր թուով տըւած տեղեկութեանց նայելով, յիշեալ Շէյխն առ Բ. Դուռն հեռագիր քաշելով յայտներ է թէ ինք Հէքեարի կը գտնուի, թէ իւր ըրած շարժումներն ապստամբական չեն և թէ պատրաստ է 'ի հարկին Կ. Պօլիս գալ:

Այսու ամենայնիւ կառավարութիւնն հարկ համարեց ինչ ինչ միջոցներ ձեռք առնուլ, և Գուրտ Իսմայիլ փաշային տեղ միւշիր Սամիհ փաշան վեհ. Սուլթանին Թիկնապահներէն երեք անձի հետ Հէքեարի ղրկել որոշուեցաւ : Ասոնք քանի մ'օրէն կը մեկնին մայրաքաղաքէս :

Անցեալները ծանուցինք թէ նոր փոխառութեան մը համար Պ. տը Հիրշի ըրած առաջարկները քննելու պաշտօնով յանձնախումբ մը կազմուած է : Պ. տը Հիրշ հեռագրաւ ծանուցած լինելով թէ իւր առաջարկներն ետ առած է, յիշեալ յանձնախումբը ցրուեցաւ :

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Օսմանեան ժանտարմայից մէջ ծառայելու համար վերջերս կառավարութեան կողմանէ Թուրքիա բերել տրուած Անգլիացի սպայք առժամանակեայ կերպիւ մայրաքաղաքիս գլխաւոր պահականոցաց ոմանց մէջ ոստիկանութեան քննիչ տեսչի պաշտօն պիտի կատարեն :

Փիլիպէէն կը ծանուցանեն թէ Արեւելեան Ռումէլիի տեղային զինուորութեան և ոստիկանութեան նորընտիր ընդհանուր հրամանատար Շթրէքէր զօրավարն (Բաշիա փաշան) իւր պաշտօնին գլուխն անցեր է, և թէ Վիթալիս զօրավարն յիշեալ զինուորութեան և ոստիկանութեան ըսպայներն իւր յաջորդին ներկայեր է։

Բալթանթի օրէնքը սեպտեմբեր ամսոյ 1էն սկսեալ գաւառաց մէջ պիտի գործադրուի :

Գաղղիոյ կառավարութիւնը Պատւոյ Լէգէոնին մեծ Սպայի նշանը տըւաւ Լիբանանու կառավարիչ Ռիւսթէմ փաշային՝

Լոնտրայէն սեպտ. 9 թուով եկած Ռէօյթէրի հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Անգլիոյ կառավարութիւնն առաջարկեր է Բ. Դրան, որ Թունուզի Անգլիական նախորդ ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ուօտ, որ Թուրքիոյ օրինաց և Արեւելեան լեզուաց հմուտ անձ մ'է, Անատօլուի դատարանաց քննիչ տեսուչ անուանի :

Լոնտրայէն սեպտ. 9 թուով եկած հեռագիր մ'ալ կը ծանուցանէ թէ Լորտ Սալիսպըրի Անատօլուի Անգլիական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ուիլսընի հրաման ըրեր է որպէս զի Փոքր-Ասիոյ քաղաքները քննութեան ուղևորութիւն մ'ընէ, և հետևաբար Պ. Ուիլսըն այս երկուշաբթի օրը մեկներ է Սեբաստիայէն։ Կը կարծուի թէ իւր ուղևորութիւնը քանի մը շաբաթ պիտի տևէ :

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ գիշերները Կ. Պօլսոյ փողոցներուն ելեքտրական լուսով լուսաւորութեան համար Պ. Շարլ Թուքարի կողմանէ առ Բ. Դուռն մատուցուած ծրագիր մ'ընդունուեր է :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		12,17
Այս առաւօտ բացուեցաւ		12. 6
Կէս օրին		12, 1
Ռումէլիի երկաթուղի	ֆր.	43,
Թղթադրամ	մր.	832 20

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ
28 Օգոստոս

Սօսիէթէ Ժէնէրալի բաժ.	Անգլ. մր.	4.25
» փոխանակութեան	»	3, 5
Կ. Պօլսոյ Պանքային	»	5.25
Քրէտի Ժէնէրալ	»	4. 2

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
29 Օգոստոս

Անգլ. լիրա	ղր.	109 25
Նաբօլէոն ոսկի	»	87 25
Իմբէրիալ Ռուս	»	90 5
Գըրըմից	»	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	6 22
Հինգնոց »	»	19 20
Մէթալիք		18
Պղինձ	»	530

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ինչպէս որ երէկ ծանուցեր էինք, Մշեցի Ցակոբ սարկաւագին ազատութեանը համար Ս. Պատրիարքին առ Բարձր. Արիֆի փաշա ուղղած թագրիրն երէկ մատուցուեր է :

Ն. Բարձրութիւնն, որ նոյն պահուն Նախարարաց խորհրդոյն կընախագահէր, խոկոյն հրամանագիր մը ղրկեր է առ ոստիկանութեան նախարարն :

Ճերմակեանի խնդիրը քննելու պաշտօն ունեցող մանախումբն երէկ վերստին գումարուելով, Ճերմակեան վարդապետը, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ նախորդ Թաղ. խորհուրդն և ուրիշ քանի մ'անձինք լսեր է, բայց խնդիրը տակաւին չէ վերջացեր :

Ս. Պատրիարքը շրջաբերական ծանուցագիր մ'ուղղելով՝ առ համայն առաջնորդս և վանահայրս, եկեղեցական պաշտօնէից առանց հրամանի Պօլիս գալը խստիւ կարգելու :

Վանէն առնուած վերջին նամակներ քաղաքին Ռուսական և Անգլիական փոխ-հիւպատոսներուն հոն հասնիլը կը ծանուցանեն :

Կարնոյ Ռուսական նախորդ հիւպատոս Հայազգի Կոստանդ Կամսարական, որ Վանայ փոխ—հիւպատոս անուանուած է, յուլիս 28 ին, և Անգլիական փոխ-հիւպատոս Խլիբէթ Հարիւրապետն ալ օգոստոս 2ին Վան հասեր են : Քաղաքին Հայոց առաջնորդական փոխանորդ Երեմիա Եպիսկոպոս և քանի մը հազար հայեր դիմաւորեր են Ռուսական և Անգլիական փոխ—հիւպատոսները : Վանայ կուսակալին Մուավին Ազաթօնեան Մկրտիչ էֆէնտին փափաք յայտներ է որ այսպիսի ցոյցեր չըլլան, բայց լսելի չէ եղեր : Պ. Կոստանդ Կամսարական Հայոց առաջնորդարանն իջեր է, և հոն ընթրելէ ետև իրեն համար պատրաստուած բնակարանը գնացեր է : Հայազգի երիտասարդք ի գիմաց ժողովրդեան Ռուսերէն և Գաղղիերէն ճառեր խօսեր են ի ներկայութեան Ռուսական հիւպատոսին որ գոհութեամբ պատասխաներ է : Պ. Կոստանդ Կամսարական՝ Երեմիա եպիսկոպոսին հետ ունեցած տեսակցութեան միջոցին՝ դպրոցաց հոգ տանելու կարևորութեան վրայ խօսեր է : Օգոստոս 1ին Վանայ կուսակալին ներկայացեր է և հետևեալ օրը՝ նորա փոխադարձ այցելութիւնն ընդուներ է : Անգլիական հիւպատոսն ալ Հայոց առաջնորդարանն իջեր է, և անոր առջև ալ Գաղղիերէն ճառեր կարդացուելով փոխ-հիւպատոսն յուսադրական խոստումներ ըրեր է և Հայոց համար Անգլիոյ համակրութիւնն և անոնց տառապանաց համար կարեկցութիւնն յայտներ է : Ռուսական հիւպատոսին թարգմանն է Միքայէլ էֆէնտի Սրուանձտեանց, և Անգլիական փոխ—հիւպատոսին թարգմանը՝ Միհրան էֆէնտի :

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ

Կարին 18 օգոստ. 1879

Աղնիւ Մասիս.

Քաղաքիս Անգլիական հիւպատոս վսեմ. Պ. Թրօթթըր շրջակայ հայաբնակ գաւառաց մէջ գործուած հարստահարութեանց համառօտ տեղեկագիրը խնդրած լինելով Հայոց առաջնորդարանէն, Գեր. Վահան վարդապետ հետևեալ համառօտագիրը մատոյց անոր :

Վսեմափայլ Տէր.

Ընդհ. հիւպատոս Անգլիական մեծազօր պետութեան,

Ըստ Ձերումդ. հաճութեան՝ աճապարիկ ձեզ ներկայել կը փութամ շրջակայ հայաբնակ գաւառաց մէջ տեղի ունեցած հարստահարութեանց ընդարձակ տեղեկագրին այն համառօտագիրն, զոր ես հերու Կ. Պօլսոյ Հայոց Պատրիարքին հըրամանաւ շրջագայելով՝ անձամբ ստուգած և նոյն իսկ տեղացի Հայոց բողոքագրութեամբը վաւերելով՝ մասամբ իայն արձանագրած եմ, 'ի Հայ գիւղօրէս այսպիսի իրաց համար յատուկ տումար և զայնս արձանագրելու կարող անձեր չլինելէն :

Գրեթէ քսան տարիէ 'ի վեր խորին քաղաքագիտական նպատակաւ մը հարստահարութիւնը տեսակ տեսակ 'ի գործ դրուած կը տեսնուի, զոր օրինակ ի Քղի և ի Դերջան Քիւրտ պէյեր հետզհետէ գրաւել յաջողած են Հայոց գըրեթէ բոլոր հողերը, իսկ ի Բաբերդ և Իսպիր և այլուր Թուրք աղաներ առաւել Հայոց աղջիկներ ու կիներ սեպհականելով իսլամացուցած կամ սուրկ ըրած են, նոյնպէս մանչ տղեկներ չարաչար ըլլած են և մերթ զաղանի և մերթ յայտնի սոսկալի միջոցներու և մինչև մարդասպանութեան դիմելով՝ Հայոց առ ձեռն առնին և մշակական ինչքը գրաւելու ձեռնարկած են :

Ի Քղի պէյեր կան, որք Հայ մեռելոյ տէրերէ իբր թաղման գին երբեմն առնունով 500—1000 ղրշ տուրք մը կառնուն :

Ի Դերջան կան պէյեր, որք կը միջամտեն Հայոց ընտանեկան ներքին կենացն՝ կաշառակերութեամբ այսինչին աղջիկն այնինչին տալով, մանաւանդ նըշանտուքի և ամուսնութեան առեն գիւվի մը մէջ աղջկան կողմէն 200—1000 ղրշ «Կէռտէկ» անուն տուրք մը, իսկ մանչուն կողմէն նոյն չափով «Ազապ փայի» անուն տուրք մը կառնուն ։ Եթէ չտրուի, ամուսնացեալք տասնապատիկը կը տուժեն ։ Նոյնպէս ամեն ուրեք՝ մանաւանդ 'ի Դերջան՝ պէյեր Հայ գիւղերէ «Քէսիմ կամ Սուասա» անուն տուրք մը 100—500 կոտ ցորեն, իւղ, կաշի եւայլն կառնուն, ապա թէ ոչ՝ Հայոց խոտերն ու մարագները կայրեն և տաւարէն կը յափշտակեն։

Իսկ դրեթէ յաճախ ամեն ուրեք հաստատուած են այսորիկ թէ՝

1. Վանօրայք և եկեղեցիք կը կողոպտուին ու կը պղծուին ։

2. Քահանայք և գիւղապետք կը խոշտանգուին և կը խայտառակուին ։

3. Գերեզմանք կը քանդուին և կալի կը փոխարկուին։

4. Խաչքարեր կը կոտրտուին և կամ կը գործածուին ։

5. Քրիստոնեայ մեռելոց դիակներ կը հանուին և ջուրը կը ձգուին* ։

6. Հայք իրենց հացովն ու գործքով պէյերու տներն ու գոմերը կը շինեն ։

7. Նոյնպէս սոյն օրինակ կը գործածուին պէյերու տնական և մշակական ծառայութեանց համար մինչև անգամ կիրակի օրերը ։

8. Ընտրի պատճառանօք պէյերէ կը գանակոծուին, կը բանտարկուին և կը տուգանուին չարաչար ։

9 Պէյի մը 'ի ձմերանի գեղէ 'ի գեղ մնալու ատեն Հայք դահուկի կը լծուին։

10. Պէյերու տնական պարէնն ու պիտոյքը Հայոցմէ կը հոգացուին ։

11. Առ կառավարութիւնն վճարելի պէյերու բոլոր տուրքերը Հայք կուտան, մինչև անգամ Հայոցմէ յանիրաւի գրաւած հողերու Թափուի տուրքը ։

12. Պէյերու տաւարը Հայոց արտերուն և մարգերուն մէջ կարածի ազատ։

13. Ի ձմերանի այդ տաւարը Հայոց գոմերուն մէջ կը պահուին և Հայոց խոտով կը բուծին ։

14. Գիւղօրէից Ջրերը պէյերու բացարձակ իշխանութեան տակ են ։

15. Պէյերը Հայոց արտօրէից և հնձոց աչք տնկելով, բաժին եւս կառնուն ։

16. Հայ կիներ կը լլկեն և կը թողուն դարձեալ և կամ կ'իսլամացնեն ։

17. Կառավարութեան վճարուած էրզաքները Հայք միայն թէ և տուած են և ոչ բնաւ պէյեր, բայց կան պէյեր, որք էրզաք ռէնճպէրները բռնի գրաւած են ։

18. Պէյերու ծառայից եւ Հայք ծառայելու պարտաւորեալ են ։

19. Ի պանդխտութենէ վերադարձող Հայերէ պէյերը «Սէլամէթ» անուն տուրք մը կառնուն ։

Ահաւասիկ միայն Բղեսայ հարստահարութեանց խիստ համառօտութիւնը, որոյ յաւելանէ յանուանէ ընդարձակը Ձեր Անգղիական մեծազօր կառավարութիւնը կարող է 'ի հարկին Հայոց Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանէն ստանալ ։

352 մեծ արտ և մարգ, բաց 'ի փոքրերէ, 10 պարտէզ, 2 անտառ։

5 գիւղ գրաւեալ հողերով հանդերձ և Հայերը արտաքսելով, որք են Ծըծաւոր, Շէն, Խօլխօլ, Ալիեարան և Զան։

7 գիւղ մինչև 500 էն աւելի զինեալով աւարեալ և աւերեալ, մինչ 1000էն աւելի տաւար յափշտակելով ։

25էն աւելի մարդասպանութիւն պատահած է ։

6 եկեղեցի կողոպտուած է, որոց երկուքը այժմ գոմ են ։

2 վանք կողոպտուած է, որոց մին այժմ քանդեալ է ։

50000 ղրշէն աւելի զուտ դրամ պէյք առած են վերջերս ։

Պէյերու հարստահարութեանց մէկ մանրամասնը ձեզ ներկայելով կարող էք միւսները մակաբերել ։ Օսման պէյ իւր գերդաստանովը վերջին երկու տարւան մէջ Օղնուտ գիւղ հազիւ 40 տուն Հայոց 99700 ղրշի վնաս հասուցած է, զոր տեղական Հայք տեսակովն ու արժէքով ժամանակովն ու հաշուով արձանագրած՝ ինձ յանձնած են ։

Պէյերու բռնի հողագրաւութեան կը համոզուիք յայտմանէ, որ Խնուսի մէջ այսօր տիրացած է Շէն, Հաւթարիճ, Յարու, Ձէյնոցիկ, Զրգունա, Հարկէպ, Կոպոս. Կոման, Վերի և Վարի Տիրան, Բագուն Պազար, այն 11 գիւղերուն ամբողջ հողերովը ։ Մի զարմանայք այս մասին, վասն զի մինչ Օսմանեան պետութիւնն օրէնք կը հրատարակէր և կարգիլէր որ տեղացի մը նոյն գաւառին մէջ վարչական պաշտօնի չհասնի բնաւ, Խնուսի մէջ ատեն ատեն Գայմագամ լինելէ զատ՝ դեռ հերու մի և նոյն պաշտօնին մէջ էր, և իրեն եղբարքն ու տղայքը տեղւոյն Թուրք վարչութեան բոլոր ճիւղերն անդամակցութեամբ գրաւած էին . . . ։ Նոյնպէս դեռ Գայմագամ է 'ի Դուգիջան Շահ Հիւսէյին, և Միրզա պէյ Միւտիր 'ի Մուշ ։

Սոյն օրինակ հողերու գրաւման դէմ Հայք բողոքելով 'ի Կարին և 'ի Կ. Պոլիս երթևեկելէն և հրամանագիր և քննիչներ տանել բերելէն մեծամեծ վնասի հասած են, միայն Շէն գիւղի Հայք 170 էն աւելի ոսկի ծախսած են և դեռ կը ծախսեն յանուն արդար իրաւանց իւրեանց ։

1879 օգոստ. 17 Կարին

Մնամ Պատրիարքական այցելու Կարնոյ և Վանայ Հայոց
Վահան Վարդապետ

Սոյն համառօտագրին Անգղ. հիւպատոսին առջև բանիւ բերանոյ հաստատեցին Բղեսյ Առաջ. Գեր. Խորէն Վարդապետ և Բղեշի ազգ.ք։

Այս միջոցին Տիգրանակերտի նահանգին վրայ Ալպէտին պէյի ձեռամբ եղած ազգահամարին վրայ խօսք բացուելով, Վահան Վարդապետ ժպտելով ըսաւ հիւպատոսին թէ Ալպէտին պէյ եթէ յատուկ դիտմամբ չէ ըրած, անշուշտ ուրիշներէ խաբուած լինելու է, վասն զի ինչպէս կարելի է մէկ ամսուան սուղ միջոցի մը մէջ վիլայէթի մը ազգահամարը գտնել և ընդունիլ, երկրորդ որքան անհուն տարբերութիւն կայ տարուէ տարի Տիգրանակերտի կուսակալութենէն հրատարակուած պաշտօնական Սալնամէներուն և Ալպէտին պէյի շինած այդ ազգահամարի միջև ։ Ունի՞ք արդէօք, ըսաւ, հիւպատոսը, Տիգրանակերտի Սալնամէն ։ Վահան Վարդապետ անմիջապէս Գաղղիերէն դիտողութեամբք հանդերձ ներկայացոյց Սալնամէն որոյ պատճէնն ահաւասիկ.

93 ի Սալնամէ

Գաւառ	ոչ իսլամ	իսլամ
Տիգրանակերտ	14949	17822
Խարբերդ	14678	16583
Մալաթիայ	5900	15810
Մարտին	4901	6264
Սղերդ	3005	4762
	43533	61461

Ընդ. ամենը 104694 արու ։

Իսկ Ալպէտին պէյի ազգահամարն է

271000 Մահմէտական
58000 Ոչ Մահմէտական ։

Հիւպատոսը 200000էն աւելի իսլամաց թուոյն սոյն օրինակ աւելութեան վրայ զարմացաւ, արդէն զարմացած լինելով Վանայ և Կարնոյ ազգահամարաց վրայ, զոր Մասիսդ եւս յղեց 'ի հրատարակութիւն ։ Իւր այս զարմացումն իւր դիտողութեամբք հանդերձ յաջորդ փոստայով պիտի հաղորդէ 'ի Կ. Պոլիս ։

Ալաշկերտէն և Պայազիտէն երկու պատգամաւոր Հայեր եկան՝ Պատրիարքարանէն ի նպաստ չքաւոր գաղթականաց 100 ոսկւոյ աւանդն առնելու և տանելու համար ։ Սոքա գրեր են յանձնելէն Կարնոյ Ազգային յանձնաժողովին, յորս կը ծանուցուի թէ՝ Ա՝ 2000 Պէլանցի քրդերու առեն կառավարութեան կողմէն յԱլաշկերտ հաստատուելու մասնաւոր փոքր մը կայ. Քիւրդերն Հայոց տուները մտնելով բնակած են՝ Հայերն արտաքսելով և բազմաթիւ թողլով. Բ՝ Դաւութպիլեանէն աղջիկ մը ի Բաղնոյէն հարս մը կառևանդուին. Գ՝ գաղթական Ալաշկերտցի Հայ մը կըսպաննուի, երկու եղն ու ձին տարւելով. Դ՝ Աճառայի պաշտօնեայ Միւթէսարըֆ Եուսուֆ փաշայի (նախկին Դուրա Խանլիլ փաշայի) գործատարը թէ և կը ձերբակալուի, բայց Պայազիտի մէջ կարձակուին և կը գաղթական Ալաշկերտ Հայերն իրենց տներէն վանելու համար. Հայերը կը գանակոծուին և կը հայհոյուին, և կառավարութիւնը Հայոցմէ տասանորդի տուրքը խոտի կը պահանջէ, մինչդեռ գաղթական քրդեր եւ խոտ և գարի կը պահանջեն միշտ իրենց տաւարին համար ։ Հայք հանրագրով յայտնած են թէ վերստին պիտի գաղթեն, եթէ առաջքը չառնուի այս ամենուն։ Գեր. առաջնորդ սրբազանը ազդուագոյն բողոքագրեր առ Վալին և առ կայսերական Թօմիսէրս այս ամենուն համար և պատժուիլը պահանջեց բոլոր հարստահարչաց, մանաւանդ այն ոճրագործաց, որք պատերազմի ատեն Հայերը ջարդած և այժմ կառավարութեան վարչական բոլոր ժողովները գրաւած են ։

Մինչ Բարձր Հայաստան այս օրինակ կը փլի՝ թերևս այն խորհրդ՝ բայց յիմար և անօգուտ քաղաքագիտական նպատակաւ, այսինքն քրդական պատուար մը քաշելու Ռուսական և Թրքական Հայոց միջև, Կ. Պոլսոյ մէջ Հայք առանց ամաչելու Մշեցի տիրացու մը և ճերմակեան վարդապետ մը և կամ Արախչինի խնդրովք կը յուզուին, և կը համարձակին ազգային վարչութեան ղեկը խորտակել, ազգասիրութեան պատրուակին տակ ազգին առնը կը քանդեն. ապրի՛ն ուրեմն ։

Երէկ Բ. Դռնէն հրամանագիր հասաւ առ Կայսեր. Թօմիսէրս, որ ժանտարմա կազմեն փաթթով, խառն ընդ Հայս ։

ՀԱՅԿ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ազգ. Վարչութեան Տնտես. խորհրդոյ

Գատըգիւղի եկեղեցւոյ Թաղ. սնտուկին, Արամեան երկսեռ վարժարանի և աղքատաց մասնաժողովին եկամտից հաշուեցոյցները՝ որ 1877 յունվարէն սկսելով կը յանգին ցվերջ դեկտեմբեր 1878, և Էյուպի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ Թաղ. սնտուկին եկամտից հաշուեցոյցը՝ որ 1877 դեկտեմբերէն սկսելով կը յանգի ցվերջ ապրիլ 1879, ըստ օրինի Տնտեսական խորհրդոյ ներկայացուած և անոնց յար և նման մէկ օրինակը յիշեալ Թաղ. խորհրդոց յուղարկուելով՝ հրահանգ տրուած է որ եկեղեցեաց բակը կախեն 'ի տես թաղեցւոց ։

Հետևապէս Տնտես. խորհուրդն այսու պաշտօնական ծանուցմամբ հրաւէր կը կարդայ պատուարժան Թաղեցւոց, որ սոյն հաշուեցոյցներուն վրայ որ և է բողոք կամ դիտողութիւն եթէ ունին, Թուականէս 21 օրերայ պայմանաժամու փութան գրաւոր կերպով ներկայացնել Տնտես. խորհրդոյ ։

Սոյն պայմանաժամը լրանալէ ետև որ և է բողոք կամ դիտողութիւն անլսելի պիտի մնայ։

25 օգոստ. 1879 (Կնիք)
Պատրիարքարան Հայոց
'ի Կ. Պոլիս

---

* Մահմետական Շէյխք այդու կը ներշնչեն թէ երկինք երաշտութեան առեն կանձրևէ . . .

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԷՖԷՆՏԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Իւր գրասենեակը փոխադրած է Պաղչէ-Գաբու Բասիմ-փաշա խանի թիւ 13 և 14 սենեակները, զոր կը ծանուցանէ 'ի գիտութիւն յաճախորդաց ։ 12

ՏՕՔԹԷՕՐ Մ. ՄԱՐՔԻ

Վիէննա մէքթէպինտէ Տիպըյէ ալմըշ վէ պունտա սէնէլէրտէն պէրի կէրէք Եվրոպա վէ կէրէք Անիթանէտէ ջէսաըը շէօհրէթ իքմիշ օլան Տօքթէօր Մարքի պու տէֆա Օրթաքէօյտէ քէնտի խանէսինտէ հէր կիւն սաապ 6ա գատար խասթա գապուլ խտէճէկի վէ սաաթ 7տէն 9ա գատար տախի Գալաթասա Սանսըրճըլար իչինտէ Պաղչէվան օղլու 59 Նումէրօլու էճզախանէսինտէ պուլունաճագ տըր, վէ հէր չարշամպա վէ բազար կիւնլէրի տախի Օրթաքէօյտէ Տէքիրէ իչինտէ Ն. 119 Թահթըճեան էճզախանէսինտէ սապահտան սաաթ 6 ա գատար ֆուքարը խասթէլէրի մէճճանէն պագաճագ խտէճէք տիր ։

Միւամիլէյի Տօքթէօր լավուլթալըգ վէ ճէրրահլըգտա մէհարէթի փէգվէլիատէ օլուպ, բաշխիւ ի ֆիւնէթի, կէօզիւս վէ աէքի խասթալըքլէրի վէ Ֆրէնկի վէ պօհնաս գալմա կէօզ գուլագ վէ պուրուն վէ պօղազտա պուլունան եարէլէրի վէ մինճուաւտա օլան եէլլէրինի նէ գատար էսկի օլսա՝ ալ վագըթ զարֆընտա աէֆ խաճէլէրինի, վէ պէլ սօգուգլուղունու տախի էսկի վէ եէնի քէնտի իճատ իթմիշ օլտուղու ուսուլ իլէ ճի աէֆ խաճէկինի բաղղէթթիւ աճալէյէ իլան իտէր ։ 29

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ Նամը ալիգ խարբէսի աէկիրմէնլէրի հասըլաթընտան սաթըլաճագ օլան պէշ եիւզ պին գըյէ քէրէսթէ Թարիխի գարարընտան իթիպարէն Եէտիմիյէ ձն ալթը ալթը եիւզ ալթըմըշ գըյէսի ալըգ ծօլնաբագ պիր մաճ խիթամընտա արթըր պըլընագ մէ պաճասը սիմ մէճիտի եէկիւմի դրուշ հէսապլըյէ նագտէն վէ բէշինէն միւրալըրսա, պատէհա մէգըբիր քէրէսթէ գարարընտաք մէ գիբք օլանան քէրէսթէ թօրաման մէ եալսօտ էյի ալըն գըյէյէ գատար բարըշ բարըշ ալմըյա տախի թաշէյա զուհուր իտէր իսէ միւրիսէյէ չօրթէօ իտէ պէնկէր գըյէսի ձն ալըր բարըյա թախիյի եօգաէսինտէն օլուպ իւիւլը բուլմնինի իւչինինձի բարար իրթէսի կիւնու թէզայա օզինէնա գարարը գաթիյի վէրիլէնէկինտէն , իշթիրայա միւզայէտէ թալիպ օլանլարըն նէզմի մէզքիւր Տարի Շուրայի աւքէրիյէ կէլմէլէրի ։

28 ագօսթօս 1879
Դայրէ Սէրասքէրի

Նիզամիյէ քէօմիւր անպարը իչուն չուրուլթը մուգապէլէսինտէ միւսայէտէ օլունաճագը էվվէլճէ իլան օլունան իւչ եիւզ պին գըյէ Սիլիւրի մէչէ քէօմիւրինին պէհէր եիւզ գըյէսի օթուզ պէշ զրուշա Թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ աղօսթօսը բուրմինին օթուզունճու բէնշէնպէ կիւնի գարարը գաթիյի վէրիլէճէկինտէն, իթայէ Թալիպ օլանլարըն էվվէլի մէզքիւրտէ Տարի Շուրայի աւքէրիյէ կէլմէլէրի ։

28 ագօսթօս 1879
Դայրէ Սէրասքէրի

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139–140, Fleet Street, London.

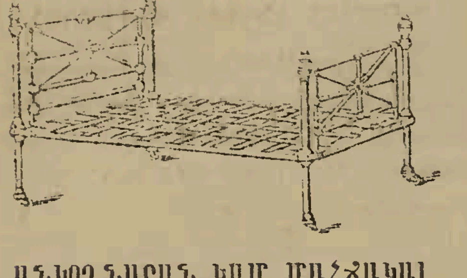

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Ազնիւ և հասարակ քարեօլաններ երկաթէ և արոյրէ, աժան գիներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

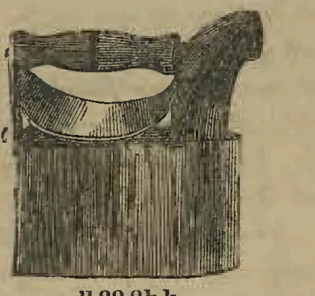

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև իւթիւներուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան:

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ:

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտըգճըլար Ճատտէսի Թիւ 198, Նօրօ խան Մասիսի խմբագրատունը: Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները ·

ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Ստեփան էֆ. Տէտէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորով » Էսկիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Ստեփան էֆ. Թանկըրեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէսլեան.
ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ.
ՍԱՄՍՈՒՆ.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆէնտի.
ԱՄԱՍԻԱ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթամպօլեանց.
ԵԻԴՈԿԻԱ.
ԽԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Թադէոս էֆ. Բագրատունի.
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ » Զաքարեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ » Փօթիկեան.
ՎԱՆ.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խորաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թադէոս էֆ. Թաշճեան.
ՆԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.
ՄԱՐԱՇ.
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ աղա Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս աղա Հէքիմեան:

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1879 ՕԳՈՍՏՈՍ 1 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՕԳՈՍՏՈՍ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Երթողական ելքեր	Թիւ
11	Եէնիմահալլէէն Մէզար. Պէյլէր. Թար. Ենիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր Հիսար, Պէպէք:	33
11 30	Ր Ա. Գավագէն Եէնիմահ. Մէզ. Պէյլէր. Թար, Ենիք, Էմիրկ, Ր Հիսար, Պէպէք: (Ուրբ. օրերը 11 3/4ին Սթէն. հանդիպելով):	34
12 30	Եէնիմ. Մէզարպ. Պէյլէրպ. Թարապիա, Ենիք. Սթէնիա, Էմիրկ. Պօյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք: (Բացի ուրբաթէ):	18
1 15	Եէնիմահալլէէն Մէզարպ. Պէյլէրպ. Թարապիա, Ենիք. Պօյաճ. Ր. Հիսար:	32
2 15	Եէնիմ. Մէզար, Պէյլէր. Թար. Ենիք. Սթէն. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. (Ուրբ. օրերը Գուր. Օրթ. Պէշկ):	20
3	Ա. և Ր. Գավագ, Մէզար. Պէյլէրպ. Թար. Ենիք. Էմիրկ. Պօյաճ. Ր Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ:	33
4 15	Եէնիմահ, Մէզար, Պէյլէրպ, Թար, Ենիք, Սթէն. Էմիր. Պօյաճ. Ր Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր, Օրթ, Պէշ:	34
5 15	Եէնիմահ. Մէզ. Պէյլէրպ. Թար. Ենիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ:	33
6 30	Եէնիմահալլէէն Պէյլէրպ. Թարապիա, Պէյքօզ, Ենիքէօյ, Էմիրկ. Գանլըճա, Ր. և Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Արնավ. Չէնկ. Պէյլէր. Օրթաքէօյ, Գուզկ. Պէշիկթաշ, Իսկիւտար:	4
8 15	Ա. Ր. և Գավագէն Եէնիմահ. Մէզար. Պէյլէրպ. Թարապիա, Պէյքօզ, Ենիք. Էմիրկէն, Պօյաճ, Ր. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ:	19
10 15	Մէզարպուրնուէն Պէյլէրպ. Թարապիա, Ենիքէօյ, Էմիրկէն, Ր. Հիսար, Արնավ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ:	22

Աղնաւօտ ելքէն

Ժամ		Թիւ
11 15	Արնավ, Գուր, Օրթաք, Պէշիկ:	25
11 45	Արնաւուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթ:	2
12 15	Պէպէք, Արնավ, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ,	22
1	Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ, Գապաթաշ:	25
1 30	Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ:	2
2	Պէպէք Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ:	22
2 45	Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.	18
3 30	Արնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթ: Բացի ուրբաթէ):	32
8 30	Արնավ, Գուր, Օրթ, Պէշ:	2
10	Արնավ, Գուր, Գապաթաշ:	19
10 45	Արնաւուտքէօյէն ուղղակի կամուրջ:	2

Առաջական ելքեր

Ժամ		Թիւ
11	Պէյքօզ, Բաշպ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիքէօյ, Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.	21
12	Պէյքօզ, Բաշապ. Ը. փաշա մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիք. Չէնկէլքէօյ, Պէյլ, Գուզկ: (Ուրբաթ օրերը ժամը 12 1/2ին)	19
11 15	Արնավ. Վ. Նիքէօյ, Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. Գապ:	4
1	Պէյլիւքա. Թար. Պէյքօզ, Բաշպ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէր. Գուզկ. [Բացի ուրբաթէ):	23
2	Պէյլիւքա. Թար. Պէյքօզ, Բաշապ. Ը փ. մահ, Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք Չէնկ Պէյլ. Գուզկ.	17
3 15	Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթաշ:	21
4 30	Պէյքօզ, Բաշապ. Ը. փաշա մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ, Վանիքէօյ, Չէնկ, Պէյլ. Գուզկ. Իսկիւտար:	[illegible]
8 45	Պէյլիւքա. Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ Գուզկ. Իսկ. (Ուրբաթ օրերը ըիֆաթ փաշա մահալլէսի):	25

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Երթողական ելքեր	Թիւ
12 45	Գապ. Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթ. Պէյլ. Չէնկ. Արնվ. Գանտ. Ա. և Ր. Հիսար, Գանլ. Էմիրկէն, Ենիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէյլիւք. Եէնիմահ:	4
1	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Ենիք. Թար. Պէյլիւք. Մէզ. Ր. և Ա. Գավագ:	33
2 15	Գապ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնվ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Սթէն. Ենիք. Թար. Պէյլիւք. Մէզր. Եէնիմ.	34
3 30	Պէշիկթաշ Օրթաք, Արնաւուտ, Ր, Հիսար, Էմիրկ. Ենիք, Թարապ, Պէյլիւքա, Մէզարպ, Եէնիմ:	23
5	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Ր. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէյլիւք. Մէզրպ. Եէնիմ. Ր. և Ա. Գավագ:	20
6 15	Իսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Գանտ. Ր. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Թար. Պէյլիք:	25
8	Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Ենիք. Թարապ. Պէյլիւքա. Մէզարպուրնու:	22
9 15	Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Սթէն. Ենիք. Թարապ. Պէյլիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահ:	33
10	Ր. Հիսար, Պօյաճ. Ենիք. Թարպ. Պէյլիւք Մէզար. Եէնիմահ:	32
10 30	Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Սթէն. Ենիք. Թարապ. Պէյլիւքա. Մէզարպ. Եէնիմ. (Ուրբաթ օրերը Պէշիկթաշ:)	18
10 45	Պէշիկ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Ր. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Ենիք. Թար. Պէյլիւք. Մէզ. Եէնիմ (Բացի ուրբաթէ)	34
11 15	Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Ենիքէօյ, Թարապիա, Պէյլիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ:	20

Աղնաւօտ ելքէ

Ժամ		Թիւ
12 15	Ուղղակի Արնաւուտքէօյ:	25
12 45	» »	2
1 15	» Պէպէք	22
2 15	» » (Բացի ուրբաթէ):	18
3	» »	32
7 30	Պէշիկ, Օրթ, Գուր, Արնավ:	2
9 15	Գապ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնավ.	19
10	Գապաթաշ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնավ.	2
11 15	Գապաթ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ:	25
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ:	2
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ. Պէպէք:	22

Առաջական ելքեր

Ժամ		Թիւ
1 30	Իսկ. Գուզ. Պէյլ Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ:	21
3	Իսկ, Գուզկ, Պէյլէրպ, Չէնկ, Վանիք, Գանտ, Ա. Հիսար, Գանլըճա, Բաշապ, Պէյքօզ:	19
9	Գուզկ, Պէյլէր, Չէնկէլ, Վանիք. Գանտ, Ա. Հիսար, Գանլճ, Բաշապ, Պէյքօզ, Թարապ, Պէյլիւքա. (Բացի ուրբաթէ):	23
9 45	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ, Մէզարպ. Ր. և Ա. Գավագ:	17
10 30	Գապաթ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Չուպուգլու, Բաշ. Պէյքօզ: (Ուրբաթ օրերը Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ.)	21
11 15	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ:	19
11 30	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնավ.	4

ՓԱՐԻԶՈՒ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ 1878ի

ՃՕՐՃ ՓՐԱՅՍԻ

(George Price)

ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԵՒ ԱՆԲԱՂԴԱՏԵԼԻ ԵՐԿԱԹԱՇԷՆ ԵՒ ՊՈՂՊԱՏԱՇԷՆ

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՐԿՂԱՄՈՒՐՆԵՐ

(ՔՕՖՐ—ՖՕՐ)

Արեւմտեան և Բանալիներու աշխարհահռչակ Գլէվէլանտ գործարան

40 Տարիէ աւելի հաստատուած ·

NEC PLUS ULTRA

Անստնելու

ԱՐԿՂԱՄՈՒՐ ԵՒ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ

G

Գործարանադրոշմ

Կրակի և վառօդի դիմացող
Գողի անմատոյց
Խարտոցի, ծակող և պատռող գործիքներու դէմ բացարձակապէս ապահով:

Անգղիոյ արքունի Նաւարանի և Դրամատան ինչպէս նաև կառավարական բոլոր գործարաններու և յարկերու յատուկ շինողն ու մատակարարը:
Յատկապէս ոսկերչաց, դրամափոխներու և այլ մասնաւորաց համար շինուած արկղամուրներ:

Այս գործարանին համբաւը աշխարհահանօթ է: Մինչև ցայսօր եղածներուն վրայ ամեն կերպով գերազանց լինելն անհամար վկայներով և բազմաթիւ մրցանակներով հաստատուած:

Ճօրճ Բրայսի տրուած վկայականներէն հետևեալը յառաջ կը բերեմ, արգոյ հասարակութեան գատողութեան թողլով:

ՍՈՍԿԱԼԻ ՀՐԴԵՀ

Ի Ռիօ տը Ժանէյրօ

Տէր. — Իմ կալուածներս վերստին հրոյ ճարակ եղան և դժբաղդաբար ապահոված չէի ոչ գոյքերս և ոչ ապրանքներս: Սակայն ձենէ գնած Արկղամուրս բացած ժամանակս տետրակներս և թղթերս ամբողջապէս անվնաս գտայ, որուն համար երախտապարտ եմ ձեզ:

Ձեր Արկղամուրին ճիշդ քովը ուրիշ մ'ալ կար, որն որ Պ. Քօցին (Coates) գործարանէն ելած էր · այս վերջինին մէջ գտնուած տետրակներն և կարևոր թղթերն ամենքն ալ այրած էին, մինչդեռ ձեր Արկղամուրն, որուն մէջ կը գտնուէր բացի տետրակներէ և թղթերէ 10 լիպրա (որ ըսել է 3 1/2 օխայէն աւելի) վառօդ, զոր պահած էի հոն կառավարութեան հետ տեղի ունենալիք գործի մը իբր օրինակ:

Հրդեհէն երկու օր վերջը երբ Բօլիսը բացաւ ձեր Արկղամուրը թէ վառօդը և թէ Արկղամուրին ներքին կողմը բոլորովին անվնաս գտաւ · նա մանաւանդ վառօդը՝ որ ճիշդ մի և նոյն վիճակի մէջ էր ինչ որ էր հրդեհէն առաջ:

Ռիօ տը Ժանէյրօ
3 ապրիլ 1868

Ընդունեցէք և.
(Ստորագրեալ) Վ. ՍՔԻՒԼԻ

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց և վկայականներու վաւերացման համար, պէտք է դիմել առ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ Գլէվէլանտ գործարանին յատուկ գործակատարն Տաճկաստանի և Պուլղարիոյ համար, Ղալաթ խան թիւ 9. և կամ առ Պ. Մ. ՊԱԼԵԱՆ, վաճառական Ասա խան թիւ 1: